

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ ДЛЯ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ СУЧАСНОЇ КОМПЕТЕНТНОЇ ОСОБИСТОСТІ

У статті проаналізовано поняття “метод проектів”; розкрито критеріальні вимоги до методу проектів; окреслено головну мету, цільову орієнтацію та переваги методу проектів.

Ключові слова: метод проектів, проект, критеріальні вимоги до навчального проектування.

Інтеграція в сучасне суспільство й пошук свого місця в житті вимагають великих зусиль від кожної дитини. Необхідно допомогти їй стати особистістю, увійти в глобалізований динамічний світ, у відкритий соціальний простір, отримати статус компетентної людини.

Інноваційний пошук привів педагогів до розуміння того, що в роботі з дітьми необхідні активні, групові, ігрові, рольові, практико орієнтовані, проблемні, рефлексивні та інші форми й методи навчання та виховання, до яких належить і метод проектів. Ці засоби й методи навчання та виховання вже фрагментарно розроблялися і використовувалися в освіті. Але змінилося розуміння мети освіти і, відповідно до цього, – розуміння можливостей і засобів їх використання.

Мета статті – висвітлити результати дослідження можливостей методу проектів у вихованні компетентної особистості.

Метод проектів все більше привертає увагу зарубіжних і вітчизняних педагогів як одна з активних проектних педагогічних технологій розвитку дослідницьких, пізнавальних та творчих навичок учнів, уміння самостійно конструювати свої знання, орієнтування в інформаційному просторі, практичного мислення.

Цей метод став широко відомим уже в 20-ті рр. ХХ ст. Теоретичне зародження цього методу відбулося в кінці ХІХ ст. у США. Дидактичні основи його впровадження розробили й обґрунтували американський педагог і філософ Дж. Дьюї та його послідовники У. Кільпатрик, Е. Коллінгс, Е. Паркхерс [2].

Основною ідеєю методу проектів було намагання авторів та їх послідовників перетворити школу навчання в школу життя, де учні набувають знання в процесі праці. Навчальні процеси відкидалися, а замість них створювалися комплексно-проектні програми, котрі виконувалися під керівництвом учителя.

Джон Дьюї створив концепцію прагматичного навчання й виховання на активній основі (від грецьк. *pragma* – справа, дія). У цій концепції розроблені методи, які орієнтовані на наукове дослідження як на зразок створення стратегії навчання та виховання і забезпечують власні відкриття тих, хто навчає, виховує й вчиться. Він був прихильником використання дослідження, інтегрованого пошуку як методу самокорекції, експериментальної перевірки гіпотез, створених на основі вже наявного досвіду дитини [1].

Українська педагогіка активно взяла на озброєння ідею методу проектів. Цей метод досконально досліджували О. Пехота, Т. Кручиніна, А. Касперський, К. Баханов.

Класик української педагогіки Г. Вашенко, диференціюючи методи навчання за ролями, які виконує учень у навчально-виховному процесі, зазначив, що тільки активні методи перетворюють учня на суб'єкта педагогічного процесу, серед них – дослідницький метод (учень – учений – теоретик) і метод проектів (учень – практичний діяч). Обидва методи спрямовані на розвиток творчих і пошукових здібностей учня [3].

Вже в 70-ті рр. ХХ ст. важливий напрям досліджень Ю. Бабанського, І. Лернера, Х. Діймете був пов'язаний із навчально-пізнавальною діяльністю учнів в умовах колективної, групової та індивідуальної роботи в класі. Наукові статті В. Котова, Т. Цукермана, О. Ярошенка об'єднані загальними принципами організації групової навчальної діяльності учнів.

Теоретичне обґрунтування методу проектів викладено в працях Г. Селевка, Є. Полат, Д. Левітес, В. Логвина, А. Кіктенко, О. Пехоти. Соціальним проектуванням у виховній роботі школи займається О. Прутченков, використанням методу проектів у навчанні молодших школярів – Н. Котелянець, розробкою проектних педагогічних технологій для навчання педагогічному проектуванню студентів – Г. Лебедева.

Протягом останнього часу зростає популярність методу проектів у різних країнах. Він переживає друге народження як ефективне доповнення до інших педагогічних технологій, котрі сприяють формуванню особистості – суб'єкта діяльності й соціальних стосунків.

Метод проектів дає змогу реалізувати особистісно діяльнісний і особистісно орієнтований підходи в освіті. Ці підходи базуються на використанні знань і вмінь, отриманих учнями в процесі навчання. Це забезпечує позитивну мотивацію та диференціацію в навчанні, активізує творчу діяльність учнів під час виконання проекту.

За визначенням Є. Полата, метод проектів завжди передбачає вирішення проблеми, з одного боку, використанням різних методів, з іншого, – інтегруванням знань, умінь із різних галузей науки [4].

Метод проектів є сукупністю прийомів, дій учнів в їх певній послідовності для досягнення поставленого завдання; це рішення значущої для дітей певної проблеми, котра оформлена у вигляді якогось кінцевого продукту [2]. Це творча робота як для учня, так і для вчителя. Він слугує вирішенню проблеми інтеграції особистості в навколишній світ і позитивній її самореалізації в ньому.

Науковцями запропоновано ряд обов'язкових критеріальних вимог до сучасного тлумачення методу проектів:

1. Наявність освітньої проблеми.
2. Моделювання умов для її виявлення учнями.
3. Дослідницький характер пошуку шляхів вирішення проблеми.
4. Структурування діяльності відповідно до класичних етапів проектування: постановка проблеми; дослідження; пошук шляхів вирішення проблеми; експертиза й апробація версій; конструювання підсумкового проекту (його варіантів); захист (презентація) проекту; його корекція та впровадження; самодіяльний характер творчої активності учнів; практичне (прикладне) або теоретичне

значення результату діяльності (проекту) та готовність до його застосування (впровадження).

5. Педагогічна цінність діяльності.

В основі методу проектів знаходиться інноваційна ідея, що й становить поняття “проект” (від латинського “спрямований вперед”, тобто “план, задум, реалізація мети”). При такій організації навчально-виховного процесу педагогічний результат можна побачити, усвідомити, застосувати в практичній діяльності.

Унікальність методу в тому, що він дає можливість учням почуватися особистостями; орієнтує їх на самостійну діяльність (індивідуальну, парну, групу); виробляє навички контактів учнів із зовнішнім світом; сприяє інтелектуальному розвитку учнів, розвитку їх творчої думки й активності; навчає учнів працювати з різними джерелами інформації; допомагає їм виявити свої найрізноманітніші здібності, набути впевненості, зрости у власних очах; стимулює самостійне одержання учнями нових знань та інтеграцію набутих; передбачає рішення певної проблеми, завдяки колективній співпраці.

Метод проектів зорієнтований на застосування учнями фактичних знань та на здобуття нових (часто шляхом самоосвіти), поєднання урочної та позаурочної діяльності в органічному зв'язку з традиційним класно-урочним процесом.

“Все, що я пізнаю, я знаю, для чого це все мені необхідно, і де я можу ці знання застосувати”, – ось основна теза сучасного розуміння методу проектів [3].

Головна мета використання методу проектів – це навчання учнів умінням і навичкам проблематизації, цілепокладання, висуненню гіпотез, структуруванню та систематизації, плануванню й організації мислення та діяльності для вирішення різноманітних теоретичних і практичних завдань, формування в учнів певної системи творчо-інтелектуальних та предметно-перетворювальних знань і вмінь, сприяння їх творчому розвитку.

Цільова орієнтація методу проектів дає можливість педагогу активізувати пізнавальну діяльність учнів, знаходити оптимальне поєднання теорії з практикою, пробуджувати в учнів свідому активну зацікавленість як у навчальному процесі, так і в його результаті. Формувати особистісні якості учнів, які розвиваються в діяльності дають змогу: вміти працювати в колективі; брати відповідальність за своє рішення; розділяти відповідальність; аналізувати результати діяльності.

При застосуванні методу проектів учень набуває навичок проектної діяльності, що сприяє розвитку:

– комунікативних здатностей, уміння розуміти інших, співпереживати. Учень навчається співпрацювати в соціумі (в групі, парі), моделювати правила, оцінювати результати, знаходити шляхи подолання конфліктних ситуацій, моделювати розв'язання проблеми. Комунікативні здатності обов'язкові для нього як для члена суспільства, громадського діяча і як приватної особи;

– інтелектуальної культури й інтелектуальних здібностей. Учень розвиває уміння працювати з поняттями, визначати головне, порівнювати, узагальнювати, конкретизувати, доводити. Ці здатності необхідні для навчання впродовж життя, для збагачення духовного світу, для здійснення продуктивного, творчого життя, для формування проектної культури;

- інформаційної культури. Учень набуває компетенцій працювати з довідковою та науковою літературою, самостійного пошуку джерел інформації, оформлення бібліографії, складання тез, аналізу й порівняння різних точок зору, систематизації матеріалу за власною структурою;
- культури саморозвитку та самопізнання. Учень оволодіває способами сприйняття інформації, управління своїми емоціями та використання особливостей пам'яті як засобу сприйняття нового на рівні самоаналізу, самовизначення, самореалізації;
- культури самоорганізації. Учень навчається працювати за планом, алгоритмом, використовувати таблиці, опорні конспекти, створювати власні методики опрацювання інформації;
- професіоналізму і лідерства. На основі навичок ефективної організації своєї урочної та позаурочної роботи, вміння організувати особисту самостійну наукову, дослідну діяльність, оволодіває вмінням організувати роботу групи [3].

В умовах збереження класно-урочної системи метод проектів має переваги порівняно з іншими технологіями в одночасному поєднанні індивідуальної та колективної діяльності; усвідомленні учнями результатів своєї діяльності; використанні інтерактивних форм взаємодії; практичній реалізації педагогіки співробітництва; можливості застосування сучасних інформаційних технологій; спрямованості на конкретний результат; можливості реальної міжпредметної інтеграції; отриманні життєвого досвіду; можливості неформального контролю за рівнем досягнень учнів, за колективною творчістю.

Сутність педагогічної проектної технології полягає не тільки у функціонуванні цілісної системи дидактичних засобів, але й в адаптації навчально-виховного процесу до структурних і організаційних вимог навчального проектування. Обов'язкові критеріальні вимоги:

- 1) моделювання умов для виявлення навчальної проблеми;
  - 2) формулювання значущої проблеми, яка вимагає для її вирішення інтегрованих знань;
  - 3) пошук шляхів вирішення проблеми;
  - 4) самостійний (індивідуальний, парний, груповий) характер творчої діяльності учнів;
  - 5) структурування змістової частини проекту;
  - 6) практична, теоретична, пізнавальна значущість передбачуваних результатів діяльності;
  - 7) певна послідовність і готовність до використання дослідницьких методів:
- визначення проблеми дослідницьких завдань;
  - висунення гіпотези їх розв'язання;
  - обговорення методів дослідження;
  - обговорення способів оцінювання кінцевих результатів;
  - збір, систематизація й аналіз отриманих даних;
  - підведення підсумків;
  - способи оформлення кінцевих результатів, їх презентація;
  - публічний захист учнями проектів;
  - висновки;

- висування нових проблем дослідження;
- педагогічна цінність проектної діяльності дітей.

До проблем, що виникають в учнів та вчителів під час використання методу проектів, можна віднести те, що метод проектів потребує: належної кількості часу для опрацювання великого обсягу матеріалів; гнучкого розподілу навчального часу; інтегрованого поєднання кількох предметів; визначення учителями певних змістових та процесуальних модулів; визначення функцій керівника процесу; якісної кадрової підготовки.

Висновки. Зростання популярності методу проектів у різних країнах протягом останнього часу веде до збільшення кількості різних підходів до тлумачення його сутності.

Метод проектів є ефективним засобом підготовки компетентної особистості, тому що дитина, яка бере участь у проектній діяльності, навчається співпрацювати з іншими, реалізувати дослідницькі та зорієнтовані на практичну діяльність завдання, набуває досвіду самостійної діяльності, навчається працювати з джерелами інформації, моделювати та розробляти шляхи вирішення поставлених проблем. Метод проектів сприяє вихованню компетентних, діяльних, енергійних, винахідливих членів суспільства.

Перспективний розвиток основних ідей методу проектів вбачається в якійсь трансформації змісту і форми освіти щодо освоєння підростаючим поколінням життєвих та соціальних ролей, оволодіння ключовими життєвими компетенціями.

Список використаної літератури

1. Дьюи Д. Школа и общество / Д. Дьюи. – М. : Работник просвещения, 1922.
2. Метод проектов // Педагогический словарь : в 2 т. – М., 1960. – Т. 1.
3. Метод проектів: традиції, перспективи, життєві результати : практико-зорієнтований збірник / кер. авт. кол. – директор ліцею міжнародних відносин № 51 С.М. Шевцова, наук. кер. і ред. – канд. іст. наук І.Г. Єрмаков. – К. : Департамент, 2003.
4. Освітні технології / за ред. О.М. Пехоти. – К. : А.С.К., 2004.

Стаття надійшла до редакції 17.01.2013.

Нечипоренко В.В. Использование метода проектов для обучения и воспитания современной компетентной личности

В статье проанализировано понятие “метод проектов”; раскрыты критериальные требования к методу проектов, очерчена цель, целевая ориентация и преимущества метода проектов.

Ключевые слова: метод проектов, проект, критериальные требования к учебному проектированию.

Nechyporenko V. The use of project-based training and education for a modern competent personality

The article analyzes the concept “project method”; the article discloses criteria requirements for project method; the article defines the goal, target orientation and benefits of project method.

Key words: project method, project, criteria requirements learning projecting.